

Серікова О.М.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля*

Serikova Olga

Volodymyr Dahl East Ukrainian national university

МОТИВАТОРИ ТА ДЕМОТИВАТОРИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

MOTIVATORS AND DEMOTIVERS OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE

Анотація. Стаття присвячена розгляду позитивних аспектів та перешкод функціонування накопичувальних пенсійних систем в Україні. Наведено досвід зарубіжних країн у реалізації цього процесу. Наведено рейтинг недержавних пенсійних фондів. Проаналізовано видатки державного бюджету на соціальний захист, у тому числі на пенсійне забезпечення. Систематизовано мотиватори та демотиватори накопичувальної пенсійної системи в Україні. Наведено ставлення міжнародних експертів до впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні. На основі аналізу глобального індексу Melbourne Mercer Global Pensions Index представлено країни, в яких сформовано дієву систему пенсійного забезпечення. Сформовано пропозиції для мінімізації ризиків впровадження та розвитку цього напрямку пенсійного забезпечення в Україні на основі аналізу її функціонування в країні та в інших країнах світу.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, неформальна зайнятість, трудова еміграція, глобальні пенсійні індекси.

Постановка проблеми. Серед питань, які часто обговорюються політиками, урядовцями, громадськими організаціями та науковцями України, є реформування пенсійної системи, під чим розуміється удосконалення першого рівня (солідарної системи), розвиток недержавного пенсійного забезпечення та впровадження накопичувальної системи

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Накопичувальна пенсійна система викликає до себе інтерес урядовців різних країн. Не є виключенням і Україна. Однак неоднозначні та суперечливі оцінки різних експертів формують передумови подальших наукових досліджень щодо доречності чи ризикованості її функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблематика пенсійного забезпечення та розвитку другого та третього рівня пенсійної системи не втрачає своєї актуальності при будь якій владі, адже накопичені проблеми вимагають пошуку рішень для забезпечення громадян країни належним соціальним захистом у частині гідних пенсій. Нині Головою комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третяковою проводяться активні дії щодо впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, проявом чого є численні обговорення різних варіантів.

Серед українських учених, які багато аспектно вивчають пенсійну систему України, хотілося б назвати таких, як: О. Коцюба, Т. Перегудова, Н. Приказюк, Л. Ткаченко, В. Яценко та інші.

Слід згадати також міжнародних експертів, які надають свої пропозиції щодо подальшого розвитку пенсійної системи в Україні, таких як: Кенічі Хіросе, Ешиштоф Хагемайер, Фабіо Дюран-Вальверде та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим дискусії між прибічниками та противниками накопичувальної пенсійної системи не вщухають, що говорить про необхідність розгляду позитивних та негативних аспектів, пов'язаних з її функціонуванням.

Мета статті. Дослідження та систематизація мотиваторів та демомотиваторів накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що рівень пенсійного забезпечення є одним із важливих індикаторів соціального благополуччя країни. Для оцінки тенденцій фінансового забезпечення системи соціального захисту населення проаналізуємо видатки зведеного бюджету України (табл. 1).

Незважаючи на збільшення видаткових частин бюджетів фондів соціального страхування та те, що видатки у зв'язку з пенсійним віком є найбільшими в структурі видатків на соціальний захист за функціями, соціальні потреби найбільш незахищених верств населення залишаються недостатньою мірою задовленими. Підвищується рівень бідності серед осіб пенсійного віку (непрацюючих), який за відносним критерієм збільшився з 22,9% до 25,8% [2]. Це при тому, що горизонтальний вимір стратегії МОП передбачає «швидке впровадження мінімальних рівнів соціального захисту, які містять такі базові гарантії у галузі соціального забезпечення, котрі створюють умови для того, щоб упродовж життя усі, хто

потребує, мали доступ до життєво необхідних видів медичних послуг і отримували гарантовані доходи принаймні на мінімальному рівні, встановленому державою» [3].

Як стверджує Т. Перегудова, економічну систему та інституційну спроможність Пенсійного фонду України підриває зменшення економічної активності населення, трудова еміграція та неформальна зайнятість, оскільки країна втрачає надходження від податків [4]. У табл. 2 наведено обсяги економічно активного, неактивного та неформально зайнятого населення в останні роки в Україні.

Згідно з даними табл. 2, рівень економічної активності зменшується, при тому, що рівень економічної неактивності сягає близько половини населення – 43,8%. Аналіз структури неформально зайнятого населення показує, що більшість з нього працювала не за наймом. Такі масштаби неформальної зайнятості та економічної неактивності сильно підривають систему соціального захисту в країні, в т.ч. пенсійне забезпечення як сучасних пенсіонерів, так і майбутніх.

Ускладнює ситуацію трудова еміграція, яка в останні роки набула масштабних тенденцій. За період 15 років (2002–2017 рр.) 6,3 млн. осіб виїхало з України і не повернулося [6]. Втрати від трудової еміграції стали предметом публікацій багатьох вітчизняних авторів, серед яких варто навести А. Гайдучького [7], Г. Кулікова [8], Т. Перегудову [9], О. Савченко [10]. Погляди науковців є однозначними в оцінці наслідків трудової

Таблиця 1

Видатки зведеного бюджету України за 2016–2018 рр.

	2016		2017		2018	
	млн грн	відсотків	млн грн	відсотків	млн грн	відсотків
Соціальний захист та соціальне забезпечення	258326,1	30,9	285762	27,0	309363,6	24,7
у тому числі:						
Соціальний захист на випадок непрацездатності	10308,7	1,2	12830,0	1,2	16108,6	1,3
Соціальний захист пенсіонерів	147611,3	17,7	140227,1	13,3	157940,7	12,6
Соціальний захист ветеранів війни та праці	6976,5	0,8	6792,0	0,6	10234,4	0,8
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	40706,8	4,9	44123,8	4,2	41884,8	3,4
Соціальний захист безробітних	94,0	0,0	107,5	0,0	150,9	0,0
Допомога у вирішенні житлового питання	41625,3	5,0	68728,7	6,5	69233,0	5,5
Соціальний захист інших категорій населення	8337,9	1,0	9472,8	0,9	9247,5	0,7
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	16,3	0,0	21,5	0,0	31,6	0,0
Інша діяльність у сфері соціального захисту	2649,4	0,3	3458,3	0,3	4532,1	0,4

Джерело: [1]

Неформально зайняте населення за статусом зайнятості у 2017–2019 рр.

	Кількість неформально зайнятого населення віком 15-70 років		у тому числі працювали				Економічно активне населення у віці 15–70 років		Економічно неактивне населення у віці 15–70 років	
			за наймом		не за наймом					
	тис. осіб	% до загальної кількості зайнятого населення віком 15–70 років	тис. осіб	% до загальної кількості зайнятого населення відповідного статусу	тис. осіб	% до загальної кількості зайнятого населення відповідного статусу	у середньому, тис. осіб	% до населення відповідної вікової групи	тис. осіб	% до населення відповідної вікової групи
2017	3695,6	22,9	1819,3	13,4	1876,3	73,9	17 854,4	62,0	10945,0	38,0
2018	3541,3	21,6	1678,1	12,2	1863,2	71,9	17 939,5	62,6	10724,8	37,4
2019	3458,5	21,0	1554,0	11,3	1904,5	69,7	18113,2*	56,2	14124,6*	43,8*

* – станом на січень-червень 2019 р. і згідно нового підходу – особи, які входять до робочої сили та не входять до складу робочої сили віком 15 років і старше.

Джерело: [5]

еміграції для національної економіки та нагромадження людського капіталу. Вони застерігають про подальшу трудову вичерпність у країні.

Безумовно, для України проблеми пенсійного забезпечення стали серйозним викликом, що обумовлено демографічними проблемами та високим навантаженням пенсіонерами одного працюючого. Іншим важливим питання є збільшення чисельності зайнятого населення у формальному секторі економіки та відповідно платників податків.

Одним із напрямів вирішення певної частини питань, пов'язаних із пенсійним забезпеченням на думку певного кола урядовців є розвиток накопичувальної пенсійної системи. Вони вважають, що накопичувальна система є важливим елементом пенсійної системи, який посилює залежність між вкладками та виплатами, може покращити пенсійний соціальний захист та сформувати інвестиційні ресурси для економіки країни.

Нагадаємо, що сучасна пенсійна система України складається трьох рівнів: 1-й рівень – солідарна система; 2-й рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, якою передбачається створення додаткових коштів для майбутніх пенсіонерів шляхом обов'язкової сплати внесків на індивідуальні пенсійні рахунки та їх інвестування (наразі в Україні не функціонує); 3-й рівень – добровільне недержавне пенсійне забезпечення,

завдяки якому кожен бажаючий може накопичити додаткові пенсійні кошти для себе, своїх близьких або працівників свого підприємства (регулюється Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»). Згідно зі статтею 2 система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат [11].

Система недержавного пенсійного забезпечення формує так званий третій рівень пенсійної системи. Історія цього питання в Україні починається в 2004 р., коли набув чинності Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». В основі цієї системи є недержавні пенсійні фонди (НПФ). Слід сказати, що в Україні вже функціонують НПФ, рейтинг діяльності яких наведено в табл. 3.

За підсумками розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення, збільшується кількість укладених пенсійних контрактів, загальна чисельність учасників НПФ та загальна вартість активів НПФ. Основні показники діяльності НПФ, згідно з поданими звітними даними, та темпи їхнього приросту наведені в табл. 4.

Рейтинг НПФ, 2016 р.

Критерій	
Топ-5 фондів за чистою вартістю активів	1. КНПФ «НБУ» 2. НТ НКПФ ВАТ «Укресімбанк» 3. ВНПФ «Емерит-Україна» 4. ВПФ «ОТП Пенсія» 5. ВПФ «ПриватФонд»
Топ-5 фондів за кількістю учасників	1. ПНПФ «Магістраль» 2. НТ ВНПФ «Європа» 3. ВНПФ «Емерит-Україна» 4. ВНПФ «Перший національний відкритий фонд» 5. ВНПФ «ПриватФонд»
Топ-5 фондів за кількістю фізичних осіб – вкладників	1. ВНПФ «ПриватФонд» 2. ВНПФ «Перший національний відкритий фонд» 3. ВПФ «ОТП Пенсія» 4. ВПФ «ОТП Пенсія» 5. НТ ВПФ «Соціальний стандарт»

Джерело: [12]

Таблиця 4

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показники	Станом на 30.06.2017	Станом на 30.06.2018	Станом на 30.06.2019	Темпи приросту, %	
				станом на 30.06.2018/станом на 30.06.2017	станом на 30.06.2019/станом на 30.06.2018
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	66,5	63,7	72,7	-4,2	14,1
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	838,0	846,2	860,8	1,0	1,7
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2248,7	2536,7	2892,9	12,8	14,0

Джерело: [13]

Незважаючи на деякий розвиток недержавної накопичувальної пенсійної системи в Україні, що має прояв у збільшенні кількості недержавних пенсійних фондів та їх активів, кількості учасників, які залучаються до цієї системи (див. табл. 4), показники українських НПФ сильно відстають від світових лідерів. Так, найбільші активи накопичувальної системи у США – більше 22,5 трлн. дол., Великобританії – близько 2,9 трлн. дол., Австралії – 1,6 трлн. дол., Канаді – 1,6 трлн. дол., Нідерландах – 1,3 трлн. дол., Швейцарії – 0,6 трлн. дол., Фінляндії – 19,9 млрд. дол. Для порівняння, ПС України – лише 85 млн. дол. [14].

Щодо другого рівня – загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, то в 2017 р. Кабінетом Міністрів було ухвалено дорожню карту впровадження накопичувального рівня, а його впровадження планувалося в 2019 р., однак і досі він не працює. Тому є певні перешкоди, такі як: висока ймовірність знецінення вкладень

через інфляцію; адміністративні витрати, пов’язані з функціонуванням цієї системи, є доволі значними і можуть не окупитися пенсійними внесками; нерозвиненість фондового ринку в Україні. Хотілося б додати, що в світі відбувається згортання накопичувальних пенсійних систем через низьку їхню ефективність. Досвід функціонування накопичувальних пенсійних систем показав, що вони більш вразливі до фінансово-економічних криз, ніж солідарні системи. Потребує, окрім іншого, вирівнювання демографічної структури населення та проблема охоплення населення пенсійним забезпеченням. Потребує розгляду питання розміру заробітної плати як джерело відрахувань до пенсійного фонду та рівень офіційної зайнятості населення.

За словами експертів МОП Фабіо Дюран-Вальверде та Кенічі Хіросе, нова тенденція у світі пов’язана зі скасуванням приватизації пенсій, а для країн з середнім рівнем доходу основним завданням є скорочення не

**Рейтинг країн за показником
Melbourne Mercer Global Pensions Index**

Ранг пенсійної системи країни		
Ранг	Країна	Значення станом на 2019
1	Нідерланди	81.0
2	Данія	80.3
3	Австралія	75.3
4	Фінляндія	73.6
5	Швеція	72.3
6	Норвегія	71.2
7	Сінгапур	70.8
8	Нова Зеландія	70.1
9	Канада	69.2
10	Чилі	68.7
11	Ірландія	67.3
12	Швейцарія	66.7
13	Німеччина	66.1
14	Велика Британія	64.4
15	Гон Конг	61.9
16	США	60.6
16	Малайзія	60.6
18	Франція	60.2
19	Перу	58.5
20	Колумбія	58.4
21	Польща	57.4
22	Саудівська Аравія	57.1
23	Бразилія	55.9
24	Іспанія	54.7
25	Австрія	53.9
26	Південна Африка	52.6
27	Італія	52.2
27	Індонезія	52.2
29	Корея	49.8
30	Китай	48.7
31	Японія	48.3
32	Індія	45.8
33	Мексика	45.3
34	Філіппіни	43.7
35	Туреччина	42.2
36	Аргентина	39.5
37	Таїланд	39.4

Джерело: [17]

задекларованої праці та підвищення ефективності охоплення існуючих систем [15].

За останніми новинами, накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні бути. Так, за словами голови комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галини Третякової, українці мають отримувати пенсії у розмірі 60% від їхньої заробітної плати. Досягнути таких показників планується за рахунок накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. У процесі формування накопичення пенсії будуть брати участь як найманий працівник, так і роботодавець [16].

Якщо планується впровадження загальнообов'язкового пенсійного страхування другого рівня, то потрібно серйозно замислитися над усуненням зазначених перешкод та сформувати таку пенсійну систему, яка би сприяла гідній старості в Україні.

Для України залишається невирішеним питання гарантування повернення та збереження коштів населення. Треба пам'ятати про те, що загальнообов'язкове пенсійне страхування другого рівня не повинно вирішувати проблеми солідарної системи, а має бути цілісним, ефективно функціонуючим компонентом пенсійної системи.

З метою успішного реформування пенсійної системи в Україні слід враховувати накопичений позитивний досвід розвинутих країн. Слід звернути увагу на Melbourne Mercer Global Pensions Index. Рейтинг країн, в яких проводилася оцінка, наведено в табл. 5.

Глобальний пенсійний індекс Melbourne Mercer Global Pensions Index розраховується на основі трьох субіндексів: адекватність (яку користь надає пенсійна система, її ефективність), цілісність (враховує чинники, які можуть впливати на стійкість системи пенсійних фондів країни; включає рівень охоплення приватними пенсійними планами, тривалість очікуваної пенсії зараз та в майбутньому, рівень участі робочої сили старших працівників, державний борг та економічне зростання) та стійкість (зв'язок, витрати, управління, регулювання та захист пенсійних планів у цій країні, враховує якість пенсій у приватному секторі країни).

Глобальний пенсійний індекс (GRI) – це багатовимірний індекс, розроблений менеджерами з інвестицій Natixis та CoreData. Найбільш сприятливими країнами для життя на пенсії за 2019 рік (2019 Global Retirement Index An in-depth assessment of welfare in retirement around the world) є Ісландія (83%), Швейцарія (83%), Норвегія (80%), Ірландія (78%), Нова Зеландія (78%), Швеція (77%), Данія (77%), Канада (77%), Австралія (77%),

Люксембург (76%) [18], Україна не представлена в рейтингу пенсій.

Висновки і пропозиції. Досліджуючи стан пенсійної системи в Україні, слід зауважити, що працюючі громадяни в офіційному секторі економіки не справляються з навантаженням стосовно ефективного функціонування солідарної системи. Демографічні проблеми, трудова міграція та неформальна зайнятість зменшують обсяг надходжень до пенсійного фонду України. Одночасно розвиток накопичувальних систем пенсійного забезпечення ускладнюється відсутністю фондового ринку та іншими проблемами фінансового та соціального характеру, що описані вище. На наш погляд, підвищити ефективність функціонування пенсійної системи може збільшення участі населення як робочої сили на офіційному ринку праці.

Література:

1. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik> (дата звернення 17.01.2020).
2. Інформаційно-аналітична записка щодо рівня життя населення у січні березні 2018 року. Міністерство соціальної політики. Київ-2018. URL: <https://www.msp.gov.ua> (дата звернення 20.01.2020).
3. Стратегія Міжнародної організації праці. Соціальне забезпечення для всіх: розбудова мінімальних рівнів соціального захисту та всеосяжних систем соціального забезпечення: узагальнений виклад / Міжнародна організація праці, Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. Будапешт: МОП. 2013 р.
4. Перегудова Т. Дефіцит гідної праці як загроза загальнообов'язкового пенсійного страхування другого рівня. *Україна: аспекти праці*. Київ. 2019. № 2. С. 35–43.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: ukrstat.gov.ua (дата звернення 11.01.2020).
6. Скільки українців поїхало за кордон і що державі з цим робити. Аналітична записка (23 квітня 2018 року) / Центр економічної стратегії. 2018. 50 с. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Migration-note.pdf> (дата звернення 02.02.2020).
7. Гайдучкий А. Борьба за мигрантов. Україне приготуйтеся. *Зеркало недели*. 28 сентября 2018. URL: https://zn.ua/internal/borba-za-migrantov-ukraine-prigotovitsya-295829_.html (дата звернення 20.12.2019).
8. Куліков Г. Масова трудова міграція в Україні: мотиви, наслідки, способи стримування. *Україна: аспекти праці*. № 2. 2019. С. 44–50.
9. Перегудова Т. Криза національного ринку праці: стагнація та трудова вичерпність. *Дзеркало тижня*. Випуск №32(428), субота, 31 серпня – 6 вересня 2019 / Видавель «ЗН УА». 16 с. С. 8.
10. Савченко О. 12 подвигів гераклів президента і прем'єра. *Зеркало недели*. – URL: [https://dt.ua/internal/12-podvigiv-](https://dt.ua/internal/12-podvigiv-gerakliv-prezidenta-i-prem-era)

gerakliv-prezidenta-i-prem-iera-317830_.html (дата звернення 15.12.2019).

11. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 04.11.2018 № 1057-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення 23.12.2019).
12. Оцінка ефективності топ-5 недержавних пенсійних фондів України / Підготували: к.е.н. Алла Івашенко, Максим Шульга / За заг. редакцією Віктора Мазярчука. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. Київ.
13. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2019. 14 с. С. 2. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_II_kv%202019.pdf (дата звернення 05.01.2020).
14. Мельничук В. Пенсійна реформа: спроба №4. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/07/11/626962/> (дата звернення 06.01.2020).
15. Чи готова Україна запровадити обов'язковий накопичувальний пенсійний рівень? *Журнал «Роботодавець»*. Січень 2019.
16. Вергун Д. У украинцев появится "вторая пенсия". URL: <https://ubr.ua/ukraine-and-world/society/u-ukraintsev-pojavitsja-vtoraja-pensija-3890045> (дата звернення 07.01.2020).
17. Top Pension Systems in the World URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/042914/top-pension-systems-world.asp> (дата звернення 10.01.2020).
18. 2019 Global Retirement Index An in-depth assessment of welfare in retirement around the world URL: <https://www.im.natixis.com/us/resources/global-retirement-index-2019-report> (дата звернення 07.01.2020).

References:

1. Richnyj zvit pro vykonannya Derzhavnogo byudzhetu Ukrainy za 2018 rik. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik> (accessed 17 January 2020).
2. Informacijno-analitychna zapyska shhodo rivnja zhyttja naselennja u sichni berezni 2018 roku. Ministerstvo social'noi' polityky. Kyi'v-2018. URL: <https://www.msp.gov.ua> (accessed 20 January 2020).
3. Strategija Mizhnarodnoi' organizacii' praci. Social'ne zabezpechennja dlja vsih: rozbudova minimal'nyh rivniv social'nogo zahystu ta vseosjazhnyh system social'nogo zabezpechennja: uzagal'nenyj vyklad / Mizhnarodna organizacija praci, Bjuro MOP dlja krai'n Central'noi' ta Shidnoi' Jevropy. Budapesht: MOP. 2013 r.
4. Peregudova T. Deficyt gidnoi' praci jak zagroza zagal'noobov'jazkovogo pensijnogo strahuvannja drugogo rivnja. *Ukrai'na: aspekty praci*. Kyi'v. 2019. № 2. S. 35–43.
5. Oficijnyj sajт Derzhavnoi' sluzhby statystyky. URL: ukrstat.gov.ua (accessed 11 January 2020).
6. Skil'ky ukrai'nciv poi'halo za kordon i shho derzhavi z cym robyty. Analitychna zapyska (23 kvitnja 2018 roku) / Centr ekonomichnoi' strategii'. 2018. 50 s. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Migration-note.pdf> (accessed 02 February 2020).
7. Gajduckij A. Bor'ba za mygrantov. Ukraine prygotovytsja. *Zerkalo nedely*. 28 sentjabrja 2018. URL: https://zn.ua/internal/borba-za-migrantov-ukraine-prigotovitsya-295829_.html (accessed 20 December 2019).
8. Kulikov G. Masova trudova migracija v Ukrai'ny: motyvny, naslidky, sposoby strymuvannja. *Ukrai'na: aspekty praci*. № 2. 2019. S. 44–50.

9. Perehudova T. Kryza nacional'nogo rynku praci: stagnacija ta trudova vyčerpnist'. Dzerkalo tyzhnja. Vypusk №32 (428), subota, 31 serpnja – 6 veresnja 2019 / Vydavec' «ZN UA». 16 s. P. 8.
10. Savchenko O. 12 podvygiv gerakliv prezidenta i prem'jera. Zerkalo nedely. – URL: https://dt.ua/internal/12-podvygiv-gerakliv-prezidenta-i-prem-yera-317830_.html (accessed 15 December 2019).
11. Pro nederzhavne pensijne zabezpechennja : Zakon Ukrai'ny vid 04.11.2018 № 1057-IV / Verhovna Rada Ukrai'ny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (accessed 23 December 2019).
12. Ocinka efektyvnosti top-5 nederzhavnyh pensijnyh fondiv Ukrai'ny / Pidgotuvaly: k. e. n. Alla Ivashhenko, Maksym Shul'ga / Za zag. redakcijeju Viktora Mazjarchuka. Ofis z finansovogo ta ekonomichnogo analizu u Verhovnij Radi Ukrai'ny. Kyi'v.
13. Pidsumky rozvytku systemy nederzhavnogo pensijnogo zabezpechennja stanom na 30.06.2019. 14 c. S. 2. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_II_kv%202019.pdf (accessed 05 January 2020).
14. Mel'nychuk V. Pensijna reforma: sprobа №4. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/07/11/626962/> (accessed 06 January 2020).
15. Chy gotova Ukrai'na zaprovadyty obov'jazkovyj nakopychuval'nyj pensijnyj riven'? Zhurnal «Robotodavec». Sichen' 2019.
16. Vergun D. U ukrajncev pojavytsja "vtoraja pensyja". URL: <https://ubr.ua/ukraine-and-world/society/u-ukraintsev-pojavytsja-vtoraja-pensija-3890045> (accessed 07 January 2020).
17. Top Pension Systems in the World URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/042914/top-pension-systems-world.asp> (accessed 10 January 2020).
18. 2019 Global Retirement Index An in-depth assessment of welfare in retirement around the world URL: <https://www.im.natixis.com/us/resources/global-retirement-index-2019-report> (accessed 07 January 2020).

Аннотация. Стаття посвящена рассмотрению положительных аспектов и препятствий функционирования накопительных пенсионных систем в Украине. Приведен опыт зарубежных стран в реализации данного процесса. Приведен рейтинг негосударственных пенсионных фондов. Проанализированы расходы государственного бюджета на социальную защиту, в том числе на пенсионное обеспечение. Систематизированы мотиваторы и демотиваторы накопительной пенсионной системы в Украине. Приведено мнение международных экспертов относительно внедрения накопительной системы общеобязательного государственного пенсионного страхования в Украине. На основе анализа глобального индекса Melbourne Mercer Global Pensions Index представлены страны, в которых сформирована действенная система пенсионного обеспечения. Сформированы предложения для минимизации рисков внедрения и развития данного направления пенсионного обеспечения в Украине на основе анализа ее функционирования в стране и в других странах мира.

Ключевые слова: негосударственное пенсионное обеспечение, накопительная система общеобязательного государственного пенсионного страхования, неформальная занятость, трудовая эмиграция, глобальные пенсионные индексы.

Summary. The article is devoted to the consideration of the positive aspects and obstacles to the functioning of funded pension systems in Ukraine. The experience of foreign countries in the implementation of this process is presented. The rating of non-state pension funds is given. The state budget expenditures on social protection, including pensions, are analyzed. Motivators and demotivators of the funded pension system in Ukraine have been systematized. The opinion of international experts on the introduction of the compulsory system of compulsory state pension insurance in Ukraine. Among the obstacles to the accumulation system in Ukraine are the following: high probability of impairment of investments due to inflation, administrative costs associated with the functioning of this system are quite significant and may not pay off pension contributions, underdevelopment of the stock market in Ukraine. I would like to add that in the world there is a collapse of funded pension systems due to their low efficiency. Experience in the operation of funded pension systems has shown that they are more vulnerable to financial and economic crises than solidarity systems. It needs, among other things, equalization of the demographic structure of the population and the problem of coverage of the population with pensions. Consideration should be given to the size of wages as a source of contributions to the pension fund and the level of official employment of the population. Based on an analysis of the Melbourne Mercer Global Pensions Index, the countries in which an effective pension system is established are presented. Proposals have been made to minimize the risks of the introduction and development of this area of pension provision in Ukraine on the basis of an analysis of its functioning in the country and in other countries of the world. When examining the state of the pension system in Ukraine, it should be noted that working citizens in the official sector of the economy do not cope with the burden on the effective functioning of the solidarity system. Demographic problems, labor migration and informal employment reduce the amount of income to the pension fund of Ukraine. At the same time, the development of retirement savings systems is complicated by the absence of the stock market and other financial and social problems described above. In our view, increasing the efficiency of the functioning of the pension system may increase the participation of the population in the labor force in the official labor market.

Keywords: non-state pension insurance, compulsory system of compulsory state pension insurance, informal employment, emigration, global pension indices.